הים היה ראי / מתן בן-טולילה

"הים היה ראי" - ביטוי שגור המתאר ים שקט, חלק ומזמין לשחייה נינוחה ואולי לציפה שקטה ומהורהרת. בתערוכה שתי סדרות ציורים – סדרת 'החותר' בה מצייר האמן דיוקן עצמי חותר במי הים ההופכים ראי חיצוני לתודעתו הפנימית, והסדרה שצוירה לאחר מכן 'האור על המים'.

קרל גוסטב יונג כתב כי "הים הוא הסמל המועדף על התת-מודע, שכן במעמקיו החבויים הוא מכיל חיים בלתי נתפסים". עוד לימד אותנו יונג כי הים הוא אחד הסמלים המרכזיים והנפוצים לתת המודע הקולקטיבי שלנו. הימים ימי מלחמות הרודפות זו את זו, אימה, חרדה ומועקה לופתות כל אחד ואחת ותודעתנו המשותפת כאן במקום זה אינה רוגעת.

התבוננו בים הזה, ים של יום, ים של לילה. אין הוא ים חלק, שקט או רגוע. החותר הבודד השוחה במעמקיו, מוקף במימיו המאיימים שאדמו מדם. גם כאשר הזרמים העליונים שבו והצטללו באור השמש, משקעי האודם שמילאו אותם עדיין זורמים במעמקים. גם במי העומק שאור השמש כבר ניטל מהם והם חשוכים והולכים, גם מעליהם מאירים השמיים בקרני אור, ספק קרני השקיעה ספק שקיעי דם בזרמים מאיימים.

אולם בסדרה 'האור על המים' החותר כבר ניתק מעצמיותו, התפשט מגופו שלו - הוא כבר שחה הרחק הרחק. כאן במעמקים, עצמיותו שנתפשטה מהגוף טובלת באור. גופו נעלם ואימי הלא מודע נעלמו גם הם.

כאן הצייר מניח לפנינו במכחולו את מבטו המתענג על האור הנופל על המים. זהרורי זהרורים. אדוות קלות מתפשטות, נתזים וטיפות. ספק אור, ספק מים. קו שהוא צבע - צבע שהוא קו - מרחבים שאין בהם דבר מלבד צבע, כתם והיופי עצמו.

ציורי 'האור על המים' שייכים למסורת ארוכה מאד של ציור המתבונן באור שעל המים והם תמיד מזמינים את עינינו לא רק להתבונן באור הנשקף במים, אלא בעצם מעשה הראיה עצמו, הרגע בו העין, האור והעונג שביניהם אחודים כהוויה אחת.

התבוננו בקו אותו מתח הצייר בכל הציורים והפריד בין מים לשמים. כבורא עולם. שהרי הקו המפריד בין מים לשמים, הוא ההצבעה והסימון של מעשה היצירה - הציור.

אותו קו בראשיתי, מסמן, מבדיל בו נברא העולם: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם, וִיהִי מַבְדִּיל, בֵּין מַיִם לָמָיִם. וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים, אֶת-הָרָקִיעַ, וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ, וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ; וַיְהִי-כֵן. (בראשית א, ו'-ז')

צילה חיון / יוצרת, כותבת ואוצרת רב-תחומית